

3. Міхеева Л. П. Особливості формування здорового способу життя у молодого покоління // *Український науковий журнал «Освіта регіону»*. 2011. № 3. С. 318-322.
4. Селезньова О.О. Здоров'я молоді та формування здорового способу життя [Електронний ресурс] // *Народна освіта*. 2014. Випуск 3 (24). Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/1/statti/2kaban/2kaban.htm (дата звернення 26.12.2020)
5. Палько І. М. Соціально-педагогічна підтримка формування здорового способу життя студентів // *Наукові записи НДУ ім. М. Гоголя*. 2008. № 1. С. 100-103.
6. Формування здорового способу життя молоді. Навчально-методичні рекомендації / Авт. колект. Т. Андріученко, О. Вакуленко, В. Волков, Н. Дзюба, В. Коляда, Н. Комарова, І. Пеша, Н. Тілікіна (кер. авт. колект. Т. Андріученко). 2-ге вид. К.: Бланк-Прес, 2019. 120 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS) У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ

Діберт А. П., Бажан М. В.

Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського

Анотація. В статті розглядаються питання важливості м'яких навичок для ефективної підготовки в баскетболі. Вивчено сучасний досвід формування soft skills у юних спортсменів, що займаються баскетболом. Результати дослідження отримані на основі соціометричного методу опитування тренерів дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Постановка проблеми. Подальший розвиток науково-технічного прогресу накладає свій відбиток на соціальні відносини у суспільстві. На сьогодні на перший план до фахівця будь якої галузі висуваються вимоги володіти інтегральними навичками, що сприяють його швидкій адаптації до швидко мінливих умов і підвищенню продуктивності праці. З недавнього часу такі навички отримали назву соціальних, гнучких або дослівно м'яких (soft skills). Ці навички формуються упродовж життя в процесі перебування особистості в різних соціальних інститутах: сім'ї, дитячому садочку, школі, університеті. Спорт як один із видів діяльності людини також впливає на формування м'яких навичок, що обумовлено його соціальною сутністю та своїм призначенням у суспільстві. Але все ж таки їх якість буде залежати від того наскільки багато їх розвитку буде приділятися уваги.

Аналіз останніх досліджень. Новизна поставленої проблеми визначає й кількість досліджень здійснених науковцями у цьому напрямку. Здебільшого питання формування soft skills розглядалося закордонними вченими і стосувалося їх класифікації [10], формам прояву у системі суспільних відносин [6], визначенню їх значущості в окремих видах професійної

діяльності [7, 8], їх формуванню у студентів під час навчання в закладах освіти [9]. На сьогодні у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла здійснюється реалізація проєкту програми Еразмус + (Модуль Jean Monnet) 620252-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «EU experience of soft skills development of preschool and primary school age children by theatre activities in teacher training», метою якого є визначення можливості формування м'яких навичок у дітей засобами театрального мистецтва.

Що стосується спорту, то увагу привертали такі питання, як визначення необхідних для спортсменів м'яких навичок, їх розвиток у процесі занять спортом, значення soft skills для ефективного управління в спорті. Також хочеться наголосити, що аналіз наявних джерел свідчить, що термін «soft skills» зустрічається здебільшого в іноземному контенті, вітчизняні автори розглядають окремі навички, або їх сполучення у контексті розвитку психологічних здібностей [1-5].

Мета дослідження – вивчення професійної думки тренерів з баскетболу щодо значення м'яких навичок для спортсменів та досвіду щодо їх формування в процесі тренувальних занять.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Узагальнити дані літературних джерел та контенту мережі Інтернет з обраної теми.
2. Провести анкетування з тренерами, що працюють з дитячими командами з баскетболу.

Методи та організація дослідження. Методи дослідження: аналіз і узагальнення літературних джерел, анкетування тренерів. Дослідження проводилося на базі провідних дитячо-юнацьких спортивних шкіл Вінницької області: МСДЮСШОР м. Вінниці та РДЮСШ «Колос» м. Бар. В опитуванні брало участь 18 тренерів, стаж роботи яких складає від 6 до 35 років.

Результати дослідження та їх обговорення. Підвищення ефективності процесу спортивної підготовки завжди залишається актуальним питанням для фахівців та науковців. Шляхи його вирішення можуть знаходитися в межах удосконалення методики проведення тренувальних занять, навчання, розвитку й удосконалення технічних навичок та фізичних якостей, або в площині психолого-педагогічних впливів на якість тренувального процесу. Саме до останнього напрямку належить проведене нами дослідження. М'які навички або soft skills грають не останню роль у створенні продуктивного освітньо-тренувального середовища для юних спортсменів і є гарним підґрунтям для реалізації особистісного потенціалу під час змагальної діяльності.

Сформовані під час регулярних багаторічних занять спортом soft skills стають основою професійного росту, слугуючи додатковим бонусом для подолання конкурсної конкуренції в обраній професійній діяльності. Науковці, що займалися цією проблемою до групи soft skills відносять соціальні, особистісні якості та комунікативні здібності, серед яких: адаптивність,

спілкування, креативне мислення, надійність, трудова етика, командна робота, позитивність, тайм-менеджмент, мотивація, розв'язання проблем та конфліктів, критичне мислення тощо .

Метою нашого дослідження стало з'ясування думки тренерів щодо найбільш значущих для гри в баскетбол м'яких навичок та вивчення досвіду щодо формування таких навичок. Для цього нами розроблена анкета, в якій крім загальних запитань щодо віку, професійного стажу були поставлені питання з визначення рейтингу значущості soft skills для юних баскетболістів і питання щодо методів і засобів, які використовуються для їх формування.

Для спрощення вибору найбільш важливих soft skills вони були згруповані у п'ять блоків:

- 1) *комунікативні навички*: вміння домовлятися, працювати в команді, лідерські якості, позитивність, емпатія та вміння контролювати свої емоції, здібності до невербальної комунікації;
- 2) *навички самоорганізації*: вміння ефективно організовувати свою роботу, вміння розпоряджатися часом (тайм-менеджмент), трудова етика, надійність;
- 3) *креативні навички*: вміння нестандартно мислити, швидко знаходити рішення в складних ситуаціях, бажання вчитися, винахідливість, дослідницькі здібності, прагнення до інновацій;
- 4) *вміння працювати з інформацією*: знаходити, аналізувати та робити висновки, швидко переробляти отриману інформацію, комп'ютерна грамотність, критичне мислення, логічне мислення;
- 5) *стресостійкість (стрес-менеджмент)*: вміння справлятися з важкими проблемами та протистояти їм, вміння зберігати працездатність в умовах ліміту часу та в інших стресових ситуаціях, адаптивність, терпимість до змін та невизначеності, впевненість.

Серед наведеного переліку тренерам необхідно було обрати найбільш суттєві до виду спорту навички в кожній групі, за умови що таких декілька необхідно було проставити рейтинг. Проте, якщо вони вважали, що в групі немає важливих навичок, то можна було їх просто пропустити. Отже, найвищий рейтинг у групі комунікативних навичок отримали вміння працювати в команді (15 балів) та лідерські якості (11 балів); у групі навички самоорганізації – тайм-менеджмент (13 балів) та надійність (7 балів); у групі креативних навичок - вміння нестандартно мислити (10 балів), швидко знаходити рішення в складних ситуаціях і бажання вчитися (по 8 балів); серед умінь працювати з інформацією – швидко переробляти отриману інформацію та логічне мислення; в останній групі стресостійкості були відзначені вміння зберігати працездатність в стресових ситуаціях (14 балів) і впевненість (10 балів).

На запитання «Чи потрібно планувати час на формування зазначених навичок? (якщо ні – аргументуйте)» думки розділилися – 55,6% респондентів погодилися, відповідно інші 44,6% вважали, що ці навички або генетично детерміновані або розвиваються без стороннього втручання.

Тренери, які звертають увагу на формування соціальних навичок застосовують словесні (роз'яснення, бесіди, навіювання) та практичні методи, а також власний приклад. Серед засобів були названі: рухливі ігри, ігрові та змагальні вправи.

Висновки. В результаті опрацювання літературних джерел з'ясовано, що науковці виокремлюють дві групи навичок – соціальні або гнучкі (soft skills) та професійні або технічні (hard skills). М'які навички впливають на продуктивність виконуваної роботи, вони можуть розвиватися лише за умови постійної цілеспрямованої практики.

Анкетування тренерів, що працюють з юними баскетболістами дали змогу визначити найбільш значущі для баскетболу м'які навички: вміння працювати в команді (15 балів), вміння зберігати працездатність в стресових ситуаціях (14 балів), вміння розпоряджатися своїм часом (13 балів), лідерські якості (11 балів); вміння нестандартно мислити (10 балів), впевненість (10 балів) швидко знаходити рішення в складних ситуаціях і бажання вчитися (по 8 балів) та надійність (7 балів).

З'ясовано, що не всі тренери приділяють увагу розвитку соціальних навичок, покладаючись на те, що вони з'являться природнім шляхом за рахунок саморозвитку. Інші тренери застосовують пояснення, навіювання, роз'яснення та ігровий метод, а також власним прикладом формують важливі для баскетболістів м'які навички.

Список використаної літератури

1. Бочавер К.А., Савинкина А.О. К вопросу о феномене групповой сплоченности в спорте: анализ методологических подходов. *Социология власти*. 2018. Вып. 30 (2). С.55-82.
2. Вознюк Т.В. Оцінка перспективності юних баскетболісток. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2008. Вип. 3. С. 198-201
3. Грошев А.М., Буторин В.В. Особенности влияния психологической совместимости и сплочённости игроков на результативность командных действий. *Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта*. 2018. № 4 (158). С. 387-391
4. Костікова О. Дослідження аспекту емпатії до проблеми лідерства в спорті. *Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту*. Львів, 2004. Вип. 8, т. 1. С. 195-198.

5. Лосева И. В., Макеева В. С., Анциферова Д. А., Мамедова А. Э. К характеристике психологического климата команды баскетболисток 12–14 лет. *Физическая культура. Спорт. Туризм. Двигательная рекреация*. 2019. Т. 4, № 4. С. 102–107.
6. Sullivan John. 12 Effective Ways to Assess Candidates' Soft Skills. LinkedIn Talent Blog. 2017. <https://business.linkedin.com/talent-solutions/blog/interview-questions/2017/assessing-soft-skills-is-one-of-the-biggest-interviewing-challenges-here-are-12-ways-to-overcome-it>
7. Soft skills for effective spots management <https://www.academia.edu>
8. Seven-key-career-skills-you-pick-playing-sport <https://www.brightnetwork.co.uk>
9. Developing-your-young-athletes-soft-skills-through-sports <https://modernsportsmom.com>
10. What are soft skills <https://www.thebalancecareers.com>

СОЦІАЛЬНО-КРИТИЧНИЙ КУРІКУЛЯРНИЙ НАПРЯМ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ТУРИЗМУ У МЕКСИЦІ

Жижко О. А., Балахадзе Л. А.

Автономний університет Сакатекаса, Мексика

Анотація. В даній статті розглянуті основні аспекти формування курікулуму в соціально-критичній перспективі у мексиканській системі професійної освіти фахівців фізичного виховання та туризму. Авторами встановлено, що соціально-критична парадигма передбачає аналіз феномену освіти в трьох перспективах: критичній, герменевтичній та міждисциплінарній, а також включення базових понять курікулярної, інституційної теорій, теорій культури й дискурсу. Також з'ясовано, що формування курікулярного проекту професійної освіти спеціалістів фізичного виховання та туризму вимагає звернення уваги на аналіз завдань, що ставитимуться перед професійним навчальним закладом; на характеристику персоналу (викладачів, адміністрації, технічних робітників), що буде працювати; на матеріальні ресурси, потрібні для організації навчального процесу; на організаційну стратегію, що використовуватиметься для виконання певних навчальних, адміністративних та інших завдань.

Вступ. Професійна підготовка компетентних фахівців фізичного виховання та туризму в умовах постіндустріального суспільства та наглядного капіталізму потребує обґрунтування психолого-педагогічних умов навчання і розбудови курікулуму у соціально-критичній перспективі. У цьому зв'язку доречно звернутися до зарубіжного досвіду, а саме проаналізувати соціально-критичний науковий підхід до розбудови курікулярних проектів професійного навчання фахівців фізичного виховання та туризму в Мексиці.